

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i:	Pwyllgor Gwaith
Dyddiad:	14eg o Chwefror 2022
Pwnc / Testun:	Effaith rheoliadau 'Public Service Vehicle Accessibility Regulations 2000' ar werthu seddi gwag ar drafnidiaeth ysgol / coleg
Deilydd(ion) Portffolio:	Cynghorydd Robert G Parry OBE FRAGs, Cynghorydd R Meirion Jones
Pennaeth Gwasanaeth / Cyfarwyddwr:	Huw Percy – Pennaeth Gwasanaeth Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo Rhys Hughes – Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc
Awdur yr Adroddiad:	Iwan Cadwaladr
Tel:	2455
E-bost:	iwancadwaladr@anglesey.gov.uk
Aelodau Lleol:	Pob ward

A – Argymhelliad / Argymhellion a rheswm / rhesymau
<ol style="list-style-type: none"> 1. I'r Awdurdod beidio codi ffi teithio ar ddisgyblion anstatudol a myfyrwyr addysg bellach Môn: 2. a) tan ddechrau fis Hydref 2025 gydag opsiwn o ymestyn am hyd at ddwy flynedd arall (petai rheoliadau PSVAR yn newid yn ystod y cyfnod yma gallwn ail edrych ar hyn) Bod yr Awdurdod yn parhau gyda'r cynllun seddi gweigion yn seiliedig ar gapasiti ar gyfer y blynyddoedd hynny. Ar gyfer y flwyddyn academaidd yma mae'r Awdurdod wedi cynnig y Cynllun Seddi Gweigion ar fysiau ysgol (dyma'r Cynllun, cyn y flwyddyn academaidd yma a oedd yn gwerthu seddi gwag ar drafnidiaeth ysgol i ddisgyblion anstatudol) am ddim.

B – Pa opsiynau eraill bu I chi ystyried a beth oedd y rhesymau am eu gwrthod ac/neu am ddewis yr opsiwn hwn?
Mae'r cefndir ac y rhesymeg yn cael ei nodi yn rhan FF.

C – Pam fod hwn yn benderfyniad i'r Pwyllgor Gwaith?
Byddai peidio codi ffi yn mynd yn erbyn yr hyn sydd wedi ei nodi yn y ddogfen Ffioedd a Thaliadau.

Ch – A yw'r penderfyniad hwn yn gyson a'r polisi a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn?
Byddai'r Cyngor yn parhau i ddarparu cludiant o fewn y polisi a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn.

D – A yw'r penderfyniad hwn oddi fewn i'r gyllideb a gymeradwywyd gan y Cyngor?
Amlinellir yr effaith ar y gyllideb yn rhan FF.

Dd – Asesu'r effeithiau posibl (os yn berthnasol)		
1	Sut mae'r penderfyniad yma'n effeithio ar ein hanghenion tymor hir fel Ynys?	Ddim yn berthnasol.
2	A yw hwn yn benderfyniad a ragwelir a fydd yn atal costau / dibyniaethau ar yr Awdurdod i'r dyfodol? Os felly, sut:-	Yn y tymor byr, rhagwelir y byddai'r penderfyniad yma'n lleihau'r costau ychwanegol ar yr Awdurdod. Amlinellir hynny yn rhan FF.
3	A ydym wedi bod yn cydweithio â sefydliadau eraill i ddod i'r penderfyniad hwn? Os felly, rhowch wybod gyda pwy.	Ddim yn berthnasol.
4	A yw dinasyddion Ynys Môn wedi chwarae'i rhan yn drafftio'r ffordd hon ymlaen, gan gynnwys y rheini y byddai'r penderfyniad yn cael effaith uniongyrchol arnynt? Esboniwch sut.	Ddim yn berthnasol.
5	Nodwch unrhyw effeithiau posibl y byddai'r penderfyniad hwn yn ei gael ar y grwpiau a warchodir o dan y Ddeddf Cydraddoldeb 2010	Gyda'r agenda cydraddoldeb byddai'r disgyblion sydd gydag anghenion arbennig yn parhau i gael cludiant tebyg drwy darsi os ydynt yn gymwys. Amlinellir hynny yn rhan FF. Nid yw'r penderfyniad yn effeithio ar yr iaith Gymraeg.
6	Os yw hwn yn benderfyniad strategol, nodwch unrhyw effeithiau	Mae y penderfyniad yn golygu cludiant am ddim ac felly dim effeithiau.

	posibl y byddai'r penderfyniad yn ei gael ar y rhai sy'n profi anfantais economaidd-gymdeithasol.	
7	Nodwch unrhyw effeithiau posibl y byddai'r penderfyniad hwn yn ei gael ar gyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg a pheidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.	Dim yn berthnasol

E – Gyda phwy yr ymgynghoroch?		Beth oedd eu sylwadau?
1	Prif-weithredwr / Uwch Dim Rheoli (UDRh) (gorfodol)	
2	Cyllid / Swyddog 151 (gorfodol)	
3	Swyddog Cyfreithiol / Mnitro (gorfodol)	
4	Adnoddau Dynol (AD)	
5	Eiddo	
6	Technoleg Gwybodaeth (TG)	
7	Caffael	
8	Sgriwtini	
9	Aelodau Lleol	

F - Atodiadau:

FF – Papurau Cefndir (cysylltwch ag awdur yr Adroddiad am ragor o wybodaeth):
<p>Mae Adran 40 o Ddeddf Gwahaniaethu (DDA) 1995 yn rhoi'r hawl i'r Ysgrifennydd Gwladol wneud rheoliadau i sicrhau bod Cerbydau Gwasanaeth Cyhoeddus yn hygyrch i bobl anabl. Defnyddiodd y Llywodraeth Genedlaethol y pwerau hyn i sefydlu 'Public Service Vehicle Accessibility Regulations 2000 (PSVAR)'.</p> <p>O'r 1af o Ionawr 2020 ymlaen mae PSVAR wedi bod yn berthnasol i gerbydau coets gyda mwy na 22 sedd a mi oedd angen i'r cerbyd fod yn hygyrch i bobl anabl. Wedi dweud hynny, mi oedd yr Adran Drafnidiaeth (Department for Transport) yn cynnig tystysgrif</p>

eithrio a oedd yn cynnig eithriad o'r rheoliadau hyn tan 1af o Ionawr 2022.

Mae'r rheoliadau yma wedi bod yn y parth cyhoeddus ers nifer o flynyddoedd er mwyn caniatáu i weithredwyr uwchraddio eu bysiau i gydymffurfio, ond y gred ledled Cymru a Lloegr ac ymysg Awdurdodau Lleol oedd na fyddai'r rheoliadau yma yn berthnasol i gytundebau bysiau ysgol caeedig.

Yn ystod Haf 2019, cadarnhaodd yr Adran Drafnidiaeth y byddai'r rheoliadau yma yn berthnasol i unrhyw wasanaeth lle mae taliad yn cael ei wneud i deithio, unai os yw'r taliad yn cael ei wneud yn uniongyrchol i'r gyrrwr neu drwy'r Awdurdod Lleol gan fod y gwasanaeth yn dod 'yn berthnasol' ac mae anghenion y Rheoliadau yn dod yn gymwys.

Mae'r anghenion i gerbydau coets yn cynnwys darparu lle ar gyfer cadair olwyn ynghyd â chymorth i ddod ymlaen (boarding aid), seddi blaenoriaeth, canllawiau, botymau cloch, stepiau yn dod allan ac offer i arddangos pen y daith. Er ei bod hi'n bosib gosod yr offer ar gerbydau coets nad ydynt yn rhai hygyrch, byddai gwneud hynny'n arbennig o gymhleth yn dechnegol ac yn eithriadol o ddrud. Mae'r mwyafrif o gytundebau presennol yr Awdurdod gyda chwmnïau cerbydau coets lleol ac nid yw eu cerbydau'n cwrdd â'r fanyleb newydd. Cymeradwyodd y Pwyllgor Gwaith y penderfyniad i beidio â chodi ffi teithio ar ddisgyblion anstatudol a myfyrwyr addysg bellach Môn am y flwyddyn academaidd 2021/22. Roedd hyn yn golygu nad oedd y rheoliadau'n berthnasol ar ôl y 1af o Ionawr 2022.

Ar gyfartaledd mae'r incwm sydd yn cael ei gasglu am werthu tocynnau bws yn £66,000 y flwyddyn (mae'r ffigyrau yma wedi cael eu hamcangyfrif drwy edrych ar flynyddoedd 2014/15 hyd at 2019/20, ni chafodd 2020/21 eu hystyried gan nad oedd yr incwm yn adlewyrchiad teg o flwyddyn arferol). Unwaith eto, rydym wedi holi ambell weithredwr sydd yn gweithredu bysiau ysgol Môn yn draddodiadol. Yn wahanol i'r amcangyfrif blaenorol o gost rhwng £5,000 a £7,000 yn flynyddol, roedd yr amcangyfrif i uwchraddio bws sydd gan weithredwr neu y gost o brynu bws fyddai yn cwrdd â'r anghenion, erbyn hyn rhwng £10,000 a £15,000 y flwyddyn fesul contract. Y gred yw y rheswm dros y cynnydd yma yw fod y bysiau sydd yn cwrdd â'r Rheoliadau yn mynd yn fwy prin sydd yn golygu fod cynnydd yn y pris, yn ogystal yn y misoedd diwethaf mae cynnydd wedi bod ym mhris tanwydd. Yn ei dro, byddai'n rhaid i'r gweithredwyr basio'r gost hon ymlaen i'r Awdurdod am bob cytundeb y byddent yn ei brisio i gwrdd a'r Rheoliadau yma. Mae'r costau yma'n seiliedig ar gostau prynu bysiau a fyddai yn cwrdd â'r rheoliadau yma. Felly gan ddefnyddio'r costau yma ar gyfer y 54 contract presennol, a phetai'r Awdurdod yn tendro'r cytundebau nesaf am gyfnod o hyd at 5 mlynedd, byddai tendro'r cytundebau cyfredol ym Môn yn creu costau ychwanegol o rhwng £540,000 a £810,000 yn flynyddol a chyfanswm o rhwng £2,700,000 a £4,050,000 ar gyfer hyd y contract i gyd (am y cyfnod o hyd at 5 mlynedd). Am yr un cyfnod fe fyddai'r golled incwm taliadau tocynnau i'r Awdurdod oddeutu £360,913. Mae'r swm yma yn cynnwys colled incwm blynyddol am y 5 mlynedd

yma gan gynnwys costau chwyddiant blynyddol.

Hyd arferol cytundeb darparu gwasanaeth bws ysgol yw 5 mlynedd, sydd yn rhoi cyfnod addas o sicrwydd i weithredwyr, yn osgoi gorfod tendro yn flynyddol ac yn rhoi cyfle i'r Cyngor adolygu trefniadau pob 5 mlynedd. O ystyried y newidiadau posib yn y maes trafndiaeth wrth i danwydd amgen ac anghenion ddatgarboneiddio ddatblygu, credir fod hyd at 5 mlynedd yn parhau yn gyfnod addas. Mae adolygu ar ôl 3 blynedd yn rhoi cyfle i'r diwydiant sefydlogi yn dilyn ansicrwydd y cyfnod covid.

Mae'n deg nodi byddai gofyn i weithredwyr ddarparu cerbydau o'r fath yn rhoi y dewis i ddisgyblion sydd ag anableddau i deithio ar fws, ond mewn sefyllfaoedd tebyg mae'r Awdurdod yma ac Awdurdodau eraill ledled Cymru yn darparu trafndiaeth addas drwy darsi beth bynnag ac hynny o ddrws cartref y disgyblion i iard y sefydliad addysgol. Petai disgybl ag anableddau, neu deulu disgybl ag anableddau yn dymuno i'r plentyn deithio ar fws i'r sefydliad Addysg, ni fyddai hynny'n bosibl o ddrws y cartref, gan amlaf mi fyddai hynny'n golygu taith at y safle bws agosaf. Gan ystyried tirwedd Môn ac ardaloedd gwledig yr Ynys, nid yw plentyn wastad yn disgwyl mewn safle bws pwrpasol, weithiau mae'n rhaid iddynt ddisgwyl ar fin y ffordd, hynny yw mewn safle di-goncrid ac felly er byddai cerbyd o'r fath yn cael ei ddarparu nid yw'r isadeiledd ar gael mewn sawl lleoliad i gefnogi'r ddarpariaeth. Gallai hynny yn ei dro arwain at gost ychwanegol.

Mae cynnig cludiant bws am ddim yn cydfynd gyda gweledigaeth trafndiaeth y Llywodraeth – Y Llwybr Newydd – gan y bydd yn arwain at lai o gerbydau ar ein ffyrdd ac yn gwneud cludiant ysgol ar fws yn fwy deniadol.

Wrth gwrs, mae'n bosibl y bydd peidio â chodi ffi yn golygu y bydd rhagor o ddisgyblion yn dymuno defnyddio'r ddarpariaeth. Ar gyfer y flwyddyn academaidd 2021/22 prin iawn fu'r cynnydd yn y galw ac mae camau mewn lle rhwng Gwasanaeth Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo a'r Gwasanaeth Dysgu er mwyn rheoli y risg o gam-ddefnydd

Felly i gloi, dyma grynhoi:

- yr argymhelliad yw nad yw'r Awdurdod yn codi ffi teithio ar ddisgyblion anstatudol a myfyrwyr addysg bellach Môn tan ddechrau fis Hydref 2025 fan gyntaf (petai rheoliadau PSVAR yn newid yn ystod y cyfnod yma gallwn ail edrych ar hyn).
- byddai peidio â chodi ffi yn golygu ein bod yn gallu gofyn i weithredwyr bws ddarparu cerbydau sydd ddim mor gostus i'w prynu pan ddaw'r trefniadau presennol gyda'r gweithredwyr hynny i ben ar y 30ain o Fedi 2022. Ni fyddai'r bysiau hynny'n cyrraedd safonau PSVAR ond ni fyddai'n rhaid iddynt oherwydd ni fyddai'r Awdurdod yn codi ffi teithio. Mae'n rhaid cofio mae'r pandemig wedi cael effaith andwyol ar y diwydiant yma lle mae sefyllfa sawl gweithredwr yn fregus beth bynnag, byddai gofyn i weithredwyr ddarparu cerbydau tebyg yn ychwanegu at eu baich ariannol mewn cyfnod lle mae rhan sylweddol o farchnad rhai gweithredwyr lleol wedi diflannu'n llwyr er enghraifft cludo trigolion lleol ar dripiâu o fewn y

Ddeyrnas Unedig neu dramor. Mae risg na fyddai cwmnïau yn gallu prynu bysiau addas ac ansicrwydd dros allu darparu gwasanaeth.

- bydd yr Awdurdod yn parhau i ddarparu tacsis er mwyn darparu cludiant i ddisgyblion sydd ag anableddau.
- ar hyn o bryd, mae'r trefniadau presennol yn dod i ben ar y 30ain o Fedi 2022. Yr argymhelliad yw gofyn am brisiau am gytundebau hyd at 5 mlynedd y tro nesaf, yn dod i ben ar 30ain o Fedi 2027, bydd y cytundebau yma yn cynnwys opsiwn i'r Awdurdod adnewyddu yn flynyddol am 2 flynedd wedi i'r 3 mlynedd cyntaf ddod i ben. Y rhesymeg am hynny yw y gall newidiadau sylweddol ddigwydd yn y maes yma yn y blynyddoedd nesaf wrth i'r angen am ddatgarboneiddio ddod yn fwy amlwg ac wrth dendro am 3 mlynedd yn y lle cyntaf gyda'r opsiwn i'w adnewyddu am y ddwy flynedd wedyn, nid yw'r Awdurdod wedi ei ymrwmo i gytundeb am gyfnod rhy ffaith ac fe fyddai yn rhoi rhywfaint o sicrwydd i weithredwyr.
- gan na chodir ffi teithio bydd y broses o adolygu ceisiadau yn parhau er mwyn ceisio sicrhau mai dim ond disgyblion cymwys fydd yn cael teithio.
- gan ystyried ffigyrau traddodiadol byddai'r golled incwm oddeutu £360,913 am hyd y contract, ac rydym yn argymhell bod y golled incwm yn cael ei ariannu o gostau canolog gan mai rheoliadau Llywodraeth Genedlaethol yw'r newidiadau yma ac nid penderfyniad gan y Gwasanaeth Dysgu.
- os yw'r argymhelliad i beidio codi ffi teithio ar ddisgyblion anstatudol a myfyrwyr addysg bellach Môn yn cael ei dderbyn, ac fel rhan o adolygu prosesau rhwng y Gwasanaeth Dysgu a'r Gwasanaeth Prifffyrdd, Gwastraff ac Eiddo, yna bydd cyfathrebu buan rhwng y Gwasanaeth Addysg a Phenaethiaid Ysgolion Môn ynglyn ac oblygiadau teithio dewis ysgolion Uwchradd all-ddalgylch yn rhan o becynnau gwybodaeth at rieni.
- mae'r Cyngor yn ystyried buddsoddi mewn meddalwedd a chardiau unigol er mwyn rheoli lechyd a Diogelwch a niferoedd ar fysiau ysgol. Nid yw'r argymhelliad yma yn newid yr angen yma.